

Alina-Liliana BLĂNARIU-COZMA

Seminarul Teologic Ortodox „Sfântul Ap. Andrei”, Galați, România

Școala doctorală de științe socio-umane

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România

AMPRENTE BIOGRAFICE ÎN OPERA MAGDEI ISANOS

Cine citește opera Magdei Isanos, consultând, în prealabil, biografia acestei autoare, observă, cu siguranță, că tânăra scriitoare a închis în cuvinte frânturi din ceea ce a trăit și a simțit, căci imnurile închinare vieții, teama de moarte, moștenirea literară lăsată fiicei sale, creionarea unor tablouri din natură în mod spectaculos, conturarea imaginii mamei, prezentarea efectelor războiului transcriu file din scurtul drum parcurs pe pământ de către Magda Isanos. Iar cine nu a consultat datele biografice referitoare la aceasta anterior actului lecturii, sigur este surprins de redundanța temelor literare și ale motivelor literare mai sus menționate, care trădează un suflet poetic suferind, zburciat, pendulând între agonie și extaz, între pesimism și optimism, între viață și moarte, ascunzându-se sub masca eului poetic.

Mărturie a faptului că în textele Magdei Isanos se simt bătăile inimii sale nu sunt doar articolele literare publicate în reviste consacrate, ci și două cărți ale fiicei ei, ale Elisabetei Isanos, care a simțit că este nevoie să o „caute” pe mama sa, rescriind traseul parcurs de aceasta atât în spațiul literar, cât și în spațiul personal și publicând cartea „În căutarea Magdei Isanos” și „Cosânzenii”.

Magda Isanos vede lumina zilei în 1916 când Europa se află în plin război, iar venirea sa pe lume în acest context socio-istoric anticipează, parcă, întreaga luptă, pe care are să o poarte cea care a dat sens cuvintelor, căci la o vârstă foarte fragedă, la 1 an și jumătate, aceasta suferă de poliomielită. Învinge această boală infecțioasă datorită îngrijirii oferite de mama ei, motiv pentru care, când crește, afirmă „Mama m-a născut a doua oară” [1]. Rămâne însă cu o infirmitate și cu un sistem imunitar fragil, iar degradarea sănătății este ilustrată, de pildă, în poezia „Strofele poetului bolnav”:

„De trupu-n care mă pândești, durere, / m-aș despărți cu inima ușoară, / ca să răsar într-o împrăștiere / de iarbă și de flori la primăvară. (...) // De câte ori îmi simt putrezăciunea / în care sufletul mi-ai răsădit, / Eu, Doamne, nu-ți contest înțelepciunea, / da-mi zic c-a șasea zi ai obosit.”

Viziunea panteistă nu este ilustrată doar în acest text liric, ci și în altele, căci, în opera Magdei Isanos, eul poetic revine, după moartea sa, în flori, în frunzele copacilor, în fluturi, continuând să existe sub alte forme.

Fiindcă conștientiza că nu are foarte multă vreme la dispoziție, scriitoarea era deseori învăluită de fiorul thanatic, la început, privind moartea cu teamă, apoi obișnuindu-se cu gândul că aceasta va veni la un moment dat și că nu va avea scăpare. Acesta este, poate, motivul pentru care ea arată, prin intermediul creațiilor literare, că nașterea reprezintă primul pas către moarte: „Oamenii se nasc, oamenii s-acopăr cu moarte...” („Clipă, desfă-ți aripile”).

Dacă avem în vedere principiul poeziei moderne enunțat de Charles Baudelaire, căci,

„Pentru a pătrunde în sufletul unui poet, trebuie să căutăm în opera sa cuvintele care apar mai frecvent. Cuvântul ne traduce obsesia.”[2],

putem afirma că, în poezia Magdei Isanos, vocabulele care traduc obsesiile acesteia sunt *viața* și *moartea*, două teme fundamentale în literatură.

Textul liric „Febră” sugerează cauza morții, adică boala reprezentată prin simbolul febrei, care este, de fapt, un pion al morții:

„Nimeni acolo-n moarte nu credea./ Febra venea, dansa și strălucea. / Avea instrumente ciudate-n care lovea/ și măști pe care le pune și le scotea...// O dată numai a pus masca morții/ și-a stat sfioasă sub arcada porții./ / „Bravo! Bravo!” am strigat toți deodată. Moartea însă era adevărată”.

Iată că moartea se ascunde sub diverse măști, atenționând și îndemnând, parcă, la a petrece frumos timpul, căci oricând poate fi ultima clipă. Prin intermediul personificării, Magda Isanos conturează o față timidă a morții, „sfioasă”, care are această mimă pentru a-i păcăli pe cei ce va lua cu ea. Textul acesta este inclus chiar în ciclul de poezii intitulat „Spital” din cartea „Magda Isanos - Scrieri”, tipărită în 2016, la Chișinău, coordonată de către Aliona Grati, care a înglobat în această lucrare toate textele Magdei Isanos (poezie, proză, texte dramatice, publicistică), sugerând perioada și sursa de inspirație.

Un alt text sugestiv în acest sens este „Spital” care descrie atmosfera din spațiul instituției, dar și stările prin care trec bolnavii, ale căror suflete se pregătesc să treacă dincolo:

„Din când în când, răcoarea eterului/ ne-amintea lumea cealaltă. (...) Cei care până-n seară/ trebuiau să moară/ căpătau aripi, nădejdi,/ vedeau sfinți în

odăjdi,/ ori cântau câte-un cântec uitat. Îngerul speranței stătea lângă pat./ / Avea straie de vânt:/ mirosea a cer și-a pământ/ și murmura c-un glas neauzit: „Chinurile tale-au luat sfârșit”./ - Vreau să mă-ntorc acasă,/ gemea bolnavul, și-un grai ușor,/ ca și când ai fi lovit o mătasă,/ murmura: «Vom pleca în zbor»”.

Atât textul de mai sus, din care sunt extrase versurile citate, cât și alte texte precum „La marginea cimitirului”, „Multe chipuri”, „Viață, nu mă părăsi”, „Acuma cântecul s-a sfârșit”, „Când cel iubit” expun raportul viață-moarte, care a preocupat-o atât de mult pe Magda Isanos.

În poezia „La marginea cimitirului”, sugestivă chiar prin titlu, eul poetic isanoscian pare că s-a resemnat, găsindu-și, prin moarte, odihna alături de bunic și legându-se cu veșnicia. Nu e o stare de bucurie, nici de tristețe, ci una de echilibru, de supunere în fața destinului nemilos:

„Este, la marginea cimitirului,/ lângă bunic, un loc prea potrivit,/ să-mi uit de toate și să-i țin și lui/ când noaptea-i lungă, iarna, de urât.(...) Cu veșnicia, mă voi odihni.../ Și puf de pădăii m-a tămâia, Nici nu m-oi bucura, nici m-oi mâhni/ că-i neagră țărna de deasupra mea. (...)/ / Și-oi scoate-n chip de floare, din pământ,/ obrazul tinereții de-altădată/ să-l ardă soare și să-l bată vânt/ voioasă să și-l prindă-n păr o fată!”

Metamorfoza ființei în floare este extraordinară, căci acest simbol nu sugerează doar esteticul, ci și fragilitatea și efemeritatea, suferind o a doua moarte, prin ruperea lui pentru a fi purtat în păr de-o fată.

Textul „Multe chipuri” abordează, din nou, tema morții și amintește de textul lui Tudor Arghezi, „De-a v-ați ascuns”, versurile argheziene

„Într-o zi piciorul va rămâne greu,/ Mâna stângace, ochiul sleit, limba scămoasă” și „O să mă culc la pământ,/ O să stau fără cuvânt,/ De pildă, lângă copac”

fiind preluate, sub o altă formă, în ultima strofă a textului Magdei Isanos:

„Și mâna mea se face grea, precum/ sunt cele care-or fi murit de-acum./ Ascult cum plouă nopțile și-aștept/ Un arbore să-mi crească peste piept!”.

Poezia „Viață, nu mă părăsi” indică, încă din titlu, rugămintea adresată vieții, conducând cititorul, iarăși, spre poarta morții simbolizate prin cimitir:

„Viață, nu mă părăsi în răsăritul acesta (...)/ / Tu nu mi-ai spus despre toamna frunzelor roșii,/ Tu nu mi-ai spus despre moartea copiilor/ nici pentru ce trandafirul sălbatec/ râdea-n cimitir...”.

Iată că moartea nu iartă nici copiii, versurile citate sugerând că în ghearele acesteia poate fi prins oricine, indiferent de vârstă sau de statut.

Textul „Acuma cântecul s-a sfârșit” anunță sfârșitul vieții pe pământ, viața fiind percepută asemenea unui cântec. Sub forma cântecului se ascunde însă întreaga creație literară a Magdei Isanos, care își dorește ca ale sale versuri și nu numai să ajungă cât mai departe, fiind darurile pe care le lasă celor rămași aici:

„Zburați, cântece, zburați departe,/ scuturați-mă de pământ și moarte.”

Ecouri din biografia Magdei Isanos se resimt și în poeziile care surprind tema copilăriei, căci autoarea descrie Grădina Casei din Vale, a casei în care a locuit ca fiică a familiei Isanos.

Un astfel de text este „Copilăria mea”, care amintește nu doar de grădina în care autoarea și-a petrecut timpul, ci și de imaginea bunicului, pe care-l evocă deseori în scrierile sale, prezentând însă și emoțiile resimțite de către eul liric la vârsta maturității, odată cu aducerea-aminte a timpului în care orice este posibil:

„Când eram mică legasem un leagăn de-o creangă./ „Vreau s-ajung steaua de-acolo...” strigam bunicului. (...) Mi-i inima tristă. Mama mi-a scris c-au tăiat/ pomii din fundul grădinii, leagănul putred;/ odată cu dânsul, va fi căzut în buruieni/ copilăria mea – și o mănâncă furnicile...// Cine povestește în mine, cine/ Mi-aduce aminte c-am trăit acolo,/ în țara dintre sobă și genunchii bunicului,/ întâia poveste cu zmei?”

Trăirea sentimentului de dragoste este conturat în texte precum „Învrăjbire”, „Dragostea”, „Jucăria”, „Gândește-te, n-ar fi păcat...”, „Dragostea mea”, „Eu nu regret”, „Sărută-mă”, „Logodnă” etc., însă amprente biografice ale Magdei Isanos se observă, mai ales în creațiile care abordează tema morții, o temă care predomină opera isanosciană și pe care o întâlnim, de altfel, și la Novalis, Baudelaire, Mallarmé, Eminescu, Blaga, Arghezi ș.a.

NOTE:

- [1]. Aliona Grati,, *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău, 2016, p. 39.
- [2]. Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969, p. 43.

BIBLIOGRAFIE:

Antofi, Simona, *General Dictionary of Romanian Literature - Obverse and Reverse Critical Reception*, în Oana Cenac (coord., edit.), *International Conference of*

- Common Vocabulary/Specialized Vocabulary: Manifestations of Creativity of Human Language, 6-7 iunie 2014, publicate în volumul *Manifestări ale creativității limbajului uman*, 2014, p. 13-19, Accession Number WOS: 000378446400001.
- Cenac, Oana, *Manifestări ale creativității limbajului uman*, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, Romania, Romania, 2014, ISBN 978-606-17-0623-5, p. 178-187, Accession Number: WOS: 000378446400018, IDS Number: BF0BG: https://apps.webofknowledge.com/Search.do?product=WOS&SID=T2dthUa4LBY98y5gyNI&search_mode=GeneralSearch&prID=d556ad3b-0edc-4579-8b72-c4f147a0ec8b
- Cenac, Oana (coautor), *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică, vol. XXIV A*, 1978, Coordonare generală și prefață - Acad. Eugen Simion; Coordonator redacțional al ediției - Lucian Chisu, Editura Muzeul Național al Literaturii Române (recunoscuta B în cotatie CNCS - Cod CNCS PN - II - ACRED - ED - 2012 - 0374, București, 2020, ISBN 978-973-167-040-9.
- Cenac, Oana (coautor), *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică, vol. XXIV B*, 1978, Coordonare generală și prefață - Acad. Eugen Simion; Coordonator redacțional al ediției - Lucian Chisu, Editura Muzeul Național al Literaturii Române (recunoscuta B în cotatie CNCS - Cod CNCS PN - II - ACRED - ED - 2012 - 0374, București, 2020, ISBN 978-973-167-040-9.
- Grati, Aliona, 2016. *Magda Isanos – Scrieri*, Editura Știința, Chișinău.
- Friedrich, Hugo, 1969. *Structura liricii moderne*, Editura pentru Literatură Universală, București.

BIOGRAPHICAL ECHOES REFLECTED IN MAGDA ISANOS' LITERARY WORK

Abstract: The biography plays a very important role in the work of Magda Isanos, because themes such as life, death, war represent artistic transfigurations, reflecting aspects from her own life experience. The literary motifs illustrated in her creations constitute the author's obsessions, the reader being able to observe, after reading, the connection between the creator and her work.

Keywords: *biographic, life, death, war.*